

Development of a Tourism Management Model for Island Cities: A case study of Kish Island

Seyedeh Fatemeh Mazidi¹ , Keramatollah Ziari² , Seyed Abbas Rajaei³

1. Department of Human Geography and Planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran

Email: s.f.mazidi@gmail.com

2. (Corresponding Author) Department of Human Geography and Planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran

Email: zayyari@ut.ac.ir

3. Department of Human Geography and Planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Iran Tehran,

Email: sarajaei@ut.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Article History:

Received:

3 August 2025

Revised:

7 October 2025

Accepted:

20 November 2025

Available online:

26 December 2025

Keywords:

Tourism Management,
Tourism Infrastructure,
Sustainable
Development,
Island Tourism,
Kish Island.

ABSTRACT

Tourism development in island cities is recognized as a key factor in these areas' economic and social growth. As one of the important tourist destinations in Iran, Kish Island requires a comprehensive management model to utilize its capacities optimally. This research aims to develop a Tourism Management Model for Island Cities on Kish Island. This study used a descriptive-analytical method and combined qualitative and quantitative data. Information was collected through standard questionnaires, in-depth interviews with experts, and the analysis of existing documents. The statistical population includes tourists, residents, and tourism experts on Kish Island. The sample size was determined to be 300 individuals for both the first and second groups and 50 individuals for the third group, selected using a purposive random sampling method. The data were analyzed using statistical software such as SPSS and Smart-PLS, as well as content analysis. The findings of the research indicate that factors such as tourism infrastructure, management policies, environmental conservation, and community participation are among the most important components in managing tourism development on Kish Island. Additionally, the need for developing educational programs and increasing public awareness regarding sustainable tourism has been clearly emphasized. The results demonstrate the high tourism potential of Kish Island and suggest that it is necessary to design a comprehensive and integrated management model involving all stakeholders in the decision-making process to achieve sustainable tourism development on Kish Island.

Citation: Mazidi, S. F., Ziari, K., & Rajaei, S. A. (2025). Development of a Tourism Management Model for Island Cities: A case study of Kish Island. *Journal of Urban Tourism*, 12 (4), 117-136.
<http://doi.org/10.22059/jut.2025.387604.1251>

© The Author(s)

This is an open access article under the CC BY NC license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

As a dynamic sector with distinctive and unique characteristics, the tourism industry plays a pivotal role in the economic and productive activities of both developed and developing countries. Among the critical issues that tourism planners emphasize is carrying capacity, which assesses the extent to which a destination can accommodate tourists without compromising its resources or quality of experience. This evaluation is particularly vital for coastal areas, where environmental and infrastructural limitations are more pronounced. In Iran, the beaches of the Persian Gulf and its islands have long been a focal point for both domestic and international tourists. Among these destinations, Kish Island holds a prominent position due to its designation as a free trade zone and its proximity to Gulf countries, attracting a significant number of visitors annually. Strategically located in the southern part of Iran, near the United Arab Emirates and Saudi Arabia, Kish Island serves as a major hub for recreational and economic tourism. Its well-developed recreational and sports facilities along the beaches, extensive shopping centers, and free trade zone infrastructure draw thousands of tourists from within and beyond Iran each year. Notably, the availability of coastal recreational and sports amenities has positioned Kish as one of the leading coastal tourism destinations in both Iran and the region. This research explores a management model tailored for coastal cities to facilitate sustainable tourism development. It also seeks to analyze the strengths and weaknesses of coastal tourism development in Iran, with a particular focus on Kish Island. This study aspires to contribute meaningfully to advancing tourism on Kish Island by identifying effective strategies and management approaches.

Methodology

This research is descriptive in terms of its objective; it employs a mixed-methods approach, combining qualitative and quantitative data; it is field-based in terms of its execution location; it is a cross-sectional study in terms of the time period; it utilizes a survey method for data collection; and it relies on the Delphi technique for qualitative analysis and the use of questionnaires and structural equation modeling for quantitative analysis. The questionnaire was designed based on the variables under investigation and developed using the Delphi technique. It was evaluated through a pilot test to assess its reliability and, upon approval, distributed among the statistical sample. The statistical population includes tourists, residents, and tourism experts on Kish Island. The sample size was determined to be 300 individuals for each of the first two groups and 50 individuals for the third group, selected using a purposive random sampling method. The data were analyzed using statistical software such as SPSS and Smart-PLS, as well as content analysis. Additionally, correlation methods and structural equation modeling were employed to examine the relationships between the variables.

Results and discussion

In order to achieve sustainable tourism development on Kish Island, it is essential to consider all dimensions and design tourism management policies and programs that account for these interrelationships. This approach should encompass infrastructure investments, enhancement of social and cultural services, and environmental preservation to attain balanced and sustainable development. The findings of this study underscore the significance and reciprocal impact of various dimensions of tourism development management on Kish Island. Data analysis revealed that the social and cultural dimensions correlate with managerial and infrastructural dimensions. This suggests

that improving social and cultural services can have a direct effect on the quality of tourism management and infrastructure. In other words, enhancing cultural and recreational facilities can enrich tourists' experiences, consequently attracting more visitors. Moreover, the results indicate that the environmental and natural dimension plays a crucial role in sustainable tourism development. The strong correlation between the managerial and infrastructural dimensions with the environmental and natural dimensions highlights that appropriate infrastructure for protecting natural resources not only aids in environmental conservation but can also serve as a draw for tourists. This emphasizes the necessity of investing in environmental infrastructure to achieve sustainable tourism development on Kish Island. Finally, the research demonstrates that social and cultural aspects also significantly influence the economic and capital dimensions.

Conclusion

The findings of this study reveal the intricate and interconnected impacts of various dimensions of tourism development management on Kish Island. The analysis indicates that the socio-cultural dimension serves as a cornerstone of tourism development. Enhancing social and cultural services, such as organizing cultural and artistic events, can significantly improve tourists' experiences, thereby increasing the island's appeal to visitors. These results underscore the importance of addressing tourists' cultural needs and preferences as a key strategy for attracting a larger number of visitors. In addition to the socio-cultural dimension, the findings highlight the critical role of environmental and natural factors in the success of tourism management. Establishing adequate infrastructure for the preservation of natural resources and environmental protection not only safeguards the island's natural beauty but also acts as a vital driver for attracting tourists. On Kish Island, where unspoiled

landscapes and natural resources are among its primary attractions, investing in sustainable environmental infrastructure is essential to ensure these resources are utilized responsibly. Furthermore, the results emphasize that socio-cultural factors closely influence economic and financial dimensions. Increased investment in social and cultural initiatives can foster economic growth and boost tourism revenues. Therefore, achieving sustainable development in Kish Island's tourism sector requires a holistic approach that simultaneously addresses all dimensions. Policies must be designed to account for the interdependencies between these dimensions, ensuring a balanced and integrated strategy. Such a comprehensive approach can pave the way for an effective and sustainable tourism management model tailored to Kish Island's unique context.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

ارائه الگوی مدیریت توسعه گردشگری در شهرهای جزیره‌ای مطالعه موردی: جزیره کیش

سیده فاطمه مزیدی^۱، کرامت اله زیاری^۲، سید عباس رجائی^۳

۱- گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: s.f.mazidi@gmail.com

۲- نویسنده مسئول، گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: zayyari@ut.ac.ir

۳- گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: sarajaei@ut.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۵/۱۲

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۷/۱۵

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۸/۲۹

تاریخ چاپ:

۱۴۰۴/۱۰/۵

واژگان کلیدی:

مدیریت گردشگری،
زیرساخت‌های گردشگری،
توسعه پایدار،
گردشگری جزیره‌ای،
جزیره کیش.

توسعه گردشگری در شهرهای جزیره‌ای به‌عنوان یک عامل کلیدی در رشد اقتصادی و اجتماعی این مناطق شناخته می‌شود. جزیره کیش به‌عنوان یکی از مقاصد مهم گردشگری در ایران، نیازمند یک الگوی مدیریت جامع برای بهره‌برداری بهینه از ظرفیت‌های خود است. هدف این تحقیق ارائه یک الگوی مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش بوده است. این تحقیق به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده و از ترکیبی از داده‌های کیفی و کمی بهره می‌برد. اطلاعات از طریق پرسشنامه‌های استاندارد، مصاحبه‌های عمیق با کارشناسان و تحلیل اسناد موجود جمع‌آوری شده است. جامعه آماری شامل گردشگران، ساکنان محلی و کارشناسان حوزه گردشگری در جزیره کیش است. حجم نمونه برای گروه اول و دوم هر کدام ۳۰۰ نفر و برای گروه سوم، ۵۰ نفر تعیین شده که به روش تصادفی هدفمند انتخاب شده‌اند. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای آماری مانند SPSS و Smart-PLS و تحلیل محتوا مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. یافته‌های تحقیق نشان داد که عواملی نظیر زیرساخت‌های گردشگری، سیاست‌های مدیریتی، حفظ محیط‌زیست و مشارکت جامعه محلی از مهم‌ترین مؤلفه‌ها در مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش هستند. همچنین، نیاز به تدوین برنامه‌های آموزشی و افزایش آگاهی عمومی در زمینه گردشگری پایدار به‌وضوح مورد تأکید قرار گرفته است. نتایج نشان‌دهنده وجود پتانسیل‌های بالای گردشگری در جزیره کیش است همچنین نتایج حاکی از آن است که برای دستیابی به توسعه پایدار گردشگری در جزیره کیش، لازم است یک الگوی مدیریتی جامع و یکپارچه طراحی شود که تمامی ذینفعان را در فرآیند تصمیم‌گیری دخیل کند.

استناد: مزیدی، سیده فاطمه؛ زیاری، کرامت اله و رجائی، سید عباس. (۱۴۰۴). ارائه الگوی مدیریت توسعه گردشگری در شهرهای جزیره‌ای مطالعه موردی: جزیره کیش. *مجله گردشگری شهری*، ۱۲ (۴)، ۱۱۷-۱۳۶.

<http://doi.org/10.22059/jut.2025.387604.1251>

مقدمه

امروزه مدیریت توسعه گردشگری در جهان تحول اساسی یافته است. شهرها مدیریت می‌شوند تا بتوانند رفاه و آسایش ساکنان خود را تأمین کنند. مدیریت توسعه گردشگری دارای تشکیلات وسیعی است و نقش مهمی در موفقیت برنامه‌ها و طرح‌های توسعه شهری و همچنین رفع نیاز جمعیت، جریان عبور و مرور در شهر، رفاه عمومی، مسکن، کاربری زمین، تفریح، فرهنگ، اقتصاد، تأسیسات زیربنایی و امثال آن‌ها بر عهده دارد (Shia & Pour Eshkeili, 2020).

مدیریت توسعه گردشگری به همه نهادها، سازمان‌ها و افرادی گفته می‌شود که به صورت رسمی و غیررسمی در فرایند مدیریت شهری اثرگذار هستند (رسولی و همکاران، ۱۴۰۳). مدیریت شهر فقط به شهرداری یا شورای شهر نیست بلکه هر عنصری که در فرایند مدیریتی شهر، اثرگذار است، در این حیطه قرار می‌گیرد. مفهوم مدیریت توسعه گردشگری در تعاریف کل‌نگر از مفهوم صرف اداره امور شهر فراتر است و با ساختارهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، مرتبط و نقش فعالی در توسعه شهر پیدا می‌کند. در این نگرش، مدیریت توسعه گردشگری، مسئولیتی استراتژیک است که نتایج و پیامدهای عملیاتی نیز به همراه دارد و به این علت، تعامل آن با حوزه‌های قدرت، سیاست، اجتماع و اقتصاد شهری اجتناب‌ناپذیر است. هدف کلی سیستم مدیریت توسعه گردشگری تأمین و ایجاد زمینه و محیط مناسب برای زندگی راحت، امن و کارآمد شهروندان به تناسب ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی است. بر این اساس مدیریت شهری دارای ابعاد مختلف مدیریت اجتماعی، اقتصادی و کالبدی است (Hashemi, 2020).

یکی از مهم‌ترین تحولات صورت گرفته در اقتصاد جهانی بالا رفتن جایگاه تفریح و گردشگری در میزان هزینه‌های خانوارها، همچنین تبدیل شدن گردشگری به سومین صنعت دنیا بعد از صنعت نفت و خودرو خصوصاً در دهه‌های اخیر می‌باشد (دشتی، ۱۴۰۰). اهمیت این صنعت به قدری است که تنها صنعت نفت و خودرو از آن پیشی گرفته‌اند. در دهه ۱۹۵۰ حدود ۲۵ میلیون نفر (۱ درصد جمعیت جهان)، جزء گردشگران بین‌المللی بودند اما در سال ۲۰۱۷ تعداد آن‌ها به بیش از ۹۰۰ میلیون (در حدود ۱۲ درصد از جمعیت جهان) رسید. این رشد سریع گردشگری، با توجه به بهبود شرایط حمل و نقل و افزایش سطح رفاه و نیز افزایش نیاز به خرید و مسافرت به وقوع پیوسته است. شورای جهانی سفر و گردشگری در سال ۲۰۱۳ گزارش کرد که این صنعت ۲۲۵ میلیون شغل را برای افراد ماهر، نیمه ماهر و فاقد مهارت پشتیبانی می‌کند و ۹ درصد از تولید ناخالص جهانی را به وجود می‌آورد (Haghi & Heydarzadeh, 2022: 88).

توسعه گردشگری به عنصری حیاتی در برنامه‌ریزی توسعه اقتصاد شهری معاصر تبدیل شده است. مدیران و برنامه‌ریزان شهری در پی توسعه گردشگری هستند، زیرا اثرات مثبتی که گردشگری در ایجاد اشتغال و توسعه سرمایه‌گذاری‌ها و زیرساخت‌ها دارد، بسیار مهم است. در بستر بازساخت اقتصاد جهانی و گذار از فعالیت‌های صنعتی به خدمات، توسعه گردشگری فرصت‌هایی را برای احیاء و تجدید حیات بسیاری از شهرها و مناطق فراهم می‌کند. امروزه صنعت گردشگری به عنوان صنعتی پویا و دارای ویژگی‌های بارز و منحصر به فرد، بخش مهمی از فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را به خود اختصاص داده است (UNWTO, 2017).

توسعه گردشگری و تفریحات مرتبط، از عوامل مؤثر در شکل‌دهی الگوی توسعه نواحی ساحلی به شمار می‌رود و مزایای مستقیم و غیرمستقیم اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی متعددی را برای جوامع میزبان به همراه دارد. از منظر برنامه‌ریزی شهری، توسعه گردشگری در نواحی ساحلی آثار متنوعی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی و زیست محیطی بر جای می‌گذارد و به تبع آن، محیط گردشگری نیز از این توسعه تأثیرات قابل توجهی می‌پذیرد. مناطق ساحلی از جمله زیست‌بوم‌های حساس طبیعی هستند و هرگونه خطا در فرآیند ساخت و ساز یا بهره‌برداری از پروژه‌های مختلف در این نواحی می‌تواند پیامدهای جبران‌ناپذیری به همراه داشته باشد. از این رو، با آگاهی از ضرورت ایجاد تغییرات

در محیط طبیعی، لازم است توسعه‌هایی انتخاب شوند که با توان فعلی و آتی محیط سازگار بوده و کمترین آسیب را به منابع طبیعی وارد کنند (فرزود و همکاران، ۱۳۹۸).

با توجه به اثرات مثبت گردشگری در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، و محیطی و نقش آن در بهبود معیشت افراد، برنامه‌ریزی جهت رشد این صنعت از راهبردهای توسعه مناطق دارای پتانسیل می‌باشد. شناسایی رهیافت‌های توسعه توریسم با در نظر گرفتن ابعاد مختلف اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، محیط زیستی و زیربنایی جز مراحل ضروری در فرایند برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه توریسم در مناطق مختلف می‌باشد و با شناخت صحیح رهیافت‌ها می‌توان راهکارهای بهتر و عملی‌تر برای توسعه آن فراهم آورد. با توجه به نقش و اهمیتی که مدیریت شهری در توسعه زیرساخت‌های شهری از یک‌سو و از سوی دیگر برنامه‌ریزی‌های توسعه شهری که توسط آن انجام می‌گیرد می‌تواند از طریق سیاست‌های توسعه شهری و سازوکارهای قانونی زمینه رشد و توسعه گردشگری در جزیره کیش را فراهم نموده و با در اختیار قرار دادن زمین و تسهیلات باعث حضور پررنگ‌تر سرمایه‌گذاران و فعالان توسعه گردشگری را فراهم نماید که این امر مستلزم برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت و همکاری و تعامل با سایر ارگان‌های ذی‌نفع می‌باشد (سقایی، ۱۳۹۹).

در ایران نیز سواحل دریای خلیج فارس و جزایر آن از دیرباز موردتوجه گردشگران در کشور و گردشگران خارجی بوده است و در این میان جزیره کیش به لحاظ برخورداری از منطقه آزاد تجاری و نزدیکی به کشورهای حوزه خلیج فارس از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است که سالانه گردشگران زیادی را به‌سوی خود می‌کشاند (گزارش سازمان گردشگری صنایع‌دستی و میراث فرهنگی، ۱۴۰۰).

جزیره کیش در قسمت جنوبی کشور و در همسایگی با کشورهای امارات و عربستان قرار گرفته است. با توجه به موقعیت قرارگیری و وجود منطقه آزاد تجاری یکی از مراکز مهم برای گردشگران از نظر تفریحی و اقتصادی محسوب می‌شود. وجود امکانات و زیرساخت مناسب تفریحی - ورزشی در سواحل، بازارهای خرید و منطقه آزاد تجاری سالانه هزاران نفر را از داخل و خارج کشور به‌سوی خود می‌کشاند. از جمله مهم‌ترین امکانات و زیرساخت می‌توان به امکانات تفریحی - ورزشی ساحلی اشاره کرد که باعث شده کیش یکی از مراکز مهم گردشگری ساحلی در کشور و منطقه مطرح شود. جزیره کیش با مساحت ۱۰ کیلومترمربع علاوه بر آثار تاریخی که موردتوجه گردشگران است، دارای پارک‌های ساحلی و تفریحی مانند پارک هنر، ساحل مرجانی، سواحل ماسه‌ای - مرجانی، آکواریوم و ... می‌باشد، اما باوجوداین همه امکانات و بستر برای گردشگری بخصوص گردشگری ساحلی در کیش هنوز گردشگری ساحلی آن رونق نگرفته است. بنابراین در این پژوهش به بررسی الگوی مدیریت شهرهای ساحلی به‌منظور توسعه گردشگری و بررسی نقاط ضعف و قوت‌های توسعه گردشگری ساحلی ایران بخصوص کیش پرداخته می‌شود تا راهبردها و استراتژی‌های مدیریت توسعه گردشگری مشخص و تعیین گردد (پورقربان و همکاران، ۱۴۰۳).

از جمله مهم‌ترین موضوعاتی که برنامه‌ریزان گردشگری به آن توجه دارند، ظرفیت قابل‌تحمل آن است. ظرفیت قابل‌تحمل به بررسی این موضوع می‌پردازد که مقصد موردنظر تا چه اندازه می‌تواند پذیرای گردشگران باشد. ارزیابی ظرفیت قابل‌تحمل برای نواحی ساحلی از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. زیرا، این نواحی به‌شدت حساس و آسیب‌پذیرند (Shia & Pour Eshkeili, 2020). پژوهش حاضر به بررسی رهیافت‌هایی می‌پردازد که از طریق آن به نظر می‌رسد مدیریت توسعه گردشگری می‌تواند زمینه رشد و توسعه گردشگری جزیره کیش را فراهم نموده همچنین از طرف دیگر زمینه توسعه بخش‌های مختلف جزیره کیش را فراهم نماید.

فرضیه‌هایی که در این پژوهش موردبررسی قرار می‌گیرند شامل:

- وضعیت مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش در سطح مطلوبی قرار دارد.
- مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش شامل: رقابت‌پذیری شهر جزیره‌ای کیش، کیفیت خدمات، نگرش گردشگر، هزینه‌های سفر می‌باشد.
- بین مؤلفه‌های مدیریت توسعه گردشگری در شهر جزیره‌ای کیش رابطه معناداری وجود دارد.
- در ادامه مقاله، به بررسی پژوهش‌های گذشته خواهیم پرداخت تا زمینه‌ای مناسب برای تحلیل و تبیین یافته‌های جدید فراهم کنیم.

نتایج تحقیق پوراحمد و همکاران (۱۴۰۳)، نشان‌دهنده وضعیت ناپایداری متغیرها در سیستم می‌باشد و بعد از مشخص شدن عوامل تأثیرگذار، دو وجهی، مستقل و تأثیرپذیر، سه سناریو برای وضعیت توسعه پایدار جزیره کیش، بر اساس عوامل تأثیرپذیر شامل مدیریت کارآمد در گردشگری، مشارکت مردمی و اشتغال‌زایی و درآمدزایی نوشته شد و سناریوهای به‌دست‌آمده با تدوین استراتژی حاصل از تحلیل SWOT و مدل استراتژیک SOAR مقایسه شده است. نتایج تحقیق میرابی و همکاران (۱۴۰۳) در بخش کیفی نشان داد که ۲۰۷ کد مصاحبه، ۶۸ خرده مقوله و ۱۴ مقوله استخراج شد. عوامل علی شامل عوامل فرهنگی و اجتماعی، پتانسیل جزیره قشم برای گردشگری و عوامل اقتصادی و سیاسی، ویژگی‌های زمینه‌ای شامل موقعیت جغرافیایی، ظرفیت و امکانات بالقوه قشم و ژئوسایت‌ها، شرایط مداخله‌گر شامل عدم وجود استراتژی و برنامه‌ریزی درست و مشکلات زیرساختی و همچنین راهبردها و تعاملات شامل هدف‌گذاری و تعیین استراتژی جهت رسیدن به هدف، آموزش و فرهنگ‌سازی و فراهم نمودن زیرساخت‌های مناسب برای گردشگری است. نتایج تحلیل کمی، مبین معناداری مدل‌های اندازه‌گیری و معادلات ساختاری در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌باشد. رجبی و همکاران (۱۴۰۳)، در مقاله به این نتایج دست یافتند که میزان تأثیرگذاری شاخص «اقلیم» بر بهبود گردشگری شهر ساری با محوریت توسعه منطقه‌ای نسبت به سایر شاخص‌ها بیشتر است و شاخص «جهانی‌شدن و رقابت» در مرحله بعدی قرار دارد. همچنین، میزان تأثیرپذیری شاخص «اتصال به فناوری نوین جهانی (اینترنت)» نیز از سایر شاخص‌ها بیشتر است. درنهایت نیز برای گردشگری شهر ساری با محوریت توسعه منطقه‌ای، الگویی طراحی شده است. گراه، دیموسکی و پترلین^۱ (۲۰۲۰)، در تحقیقی با عنوان مدیریت توسعه پایدار گردشگری شهری لیوبلیانا، عقیده دارند که علاقه به توسعه پایدار شهری و توسعه گردشگری پایدار در حال افزایش است. هدف تحقیق ادغام توسعه پایدار شهری با توسعه پایدار گردشگری در یک منطقه و پیشبرد مدل‌های موجود برای توسعه پایدار گردشگری شهری است. نتایج نشان می‌دهد که لیوبلیانا نیاز به تأکید بیشتری بر پایداری دارد و ذینفعان شامل جامعه محلی توسعه گردشگری شهری را با در نظر گرفتن ابعاد مختلف پایداری (پایداری اجتماعی، زیست‌محیطی و اقتصادی) در نظر گرفتند. طبق نظر ذینفعان لیوبلیانا، بیشترین پتانسیل را در گردشگری سبز فرهنگی و ورزشی دارد این مطالعه با ارائه یک مدل مفهومی و با در نظر گرفتن نیاز به مدیریت مناسب از برنامه‌ریزی گرفته تا آموزش و سیاست‌گذاری توسعه شهری پایدار و مناطق توسعه پایدار گردشگری را ادغام می‌کند. کیشی^۲ (۲۰۱۹)، در مقاله خود با عنوان رویکرد استراتژیک برای توسعه پایدار گردشگری با استفاده از روش ترکیبی در شهر زونگولداک ترکیه، بیان کرده که امروزه رشد اقتصادی مبتنی بر گردشگری به یکی از نتایج اصلی سیاست عمومی تبدیل شده و محققان اخیراً به توسعه گردشگری مبتنی بر پایداری اقتصادی، فرهنگی اجتماعی و زیست محیطی پرداخته‌اند. هدف مقاله ارائه رویکردی استراتژیک بوده که می‌تواند به توسعه گردشگری پایدار در مقاصد گردشگری کمک کند برای تعیین عوامل استراتژیک مهم از SWOT

1. Grah & Dimovski & Peterlin

2. Kishi

و برای اولویت‌بندی این عوامل از روش AHP استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد که ساختار اقتصادی وابسته ممکن است با توسعه صنعت گردشگری شکسته شود و بنابراین برخی ابتکارات استراتژیک برای دستیابی به گردشگری پایدار در استان مورد نیاز است استراتژی‌های پیشنهادی برای حوزه تحقیقاتی شامل تنوع محصول و مدیریت رویداد، تصویر مقصد، سیستم مدیریت بازدیدکننده پایدار، استراتژی‌های تبلیغات و برند سازی مشارکت و همکاری است

مبانی نظری

مفهوم پایداری در گردشگری برای مدیریت مؤثر توسعه، اساسی است. گردشگری پایدار به‌عنوان نوعی از گردشگری تعریف می‌شود که هم به جوامع میزبان و هم به محیط‌زیست احترام می‌گذارد و تضمین می‌کند که توسعه می‌تواند بدون به خطر انداختن رفاه نسل‌های آینده ادامه یابد (UNWTO, 2013). این مفهوم سه بعد کلیدی را ادغام می‌کند: دوام اقتصادی، برابری اجتماعی و حفاظت از محیط‌زیست. در مورد جزیره کیش، این اصول راهبردهایی را برای ارتقای صنعت گردشگری آن و درعین حال حفاظت از منابع طبیعی و میراث فرهنگی منحصربه‌فرد آن راهنمایی می‌کند.

تنوع پیشنهادها گردشگری برای تاب‌آوری در اقتصادهای وابسته به گردشگر بسیار مهم است. یک مدل نظری، مانند چرخه حیات منطقه گردشگری باتلر^۱ نشان می‌دهد که مقاصد گردشگری مراحل مختلفی از اکتشاف تا کاهش را طی می‌کنند (باتلر، ۱۹۸۰). برای جزیره کیش، درک این مراحل می‌تواند به ذینفعان کمک کند تا استراتژی‌هایی را برای تنوع بخشیدن به پیشنهادها فراتر از گردشگری ساحلی سنتی، مانند گردشگری فرهنگی و ماجراجویی، توسعه دهند، در نتیجه مخاطبان گسترده‌تری را جذب کرده و علاقه بازدیدکنندگان را حفظ کنند (پیرمردیان و همکاران، ۱۳۹۸).

ساختارهای حکومتی مؤثر برای مدیریت موفق گردشگری در بافت‌های جزیره‌ای حیاتی هستند. تئوری‌های حاکمیت مشارکتی نشان می‌دهد که ذینفعان مختلف باید در فرآیندهای تصمیم‌گیری برای نتایج پایدار با هم کار کنند (حق و حیدرزاده، ۱۴۰۱). این رویکرد به‌ویژه برای جزیره کیش اهمیت دارد، جایی که هماهنگی بین نهادهای دولتی، بخش خصوصی و جوامع محلی برای ایجاد سیاست‌های جامع حمایت از توسعه گردشگری پایدار ضروری است. جزیره کیش به دلیل موقعیت جغرافیایی استراتژیک و اهداف دولت برای ارتقای آن به‌عنوان یک قطب گردشگری، یک مطالعه موردی برجسته برای مدیریت گردشگری است. کیش با ترکیب منحصربه‌فرد زیبایی طبیعی و میراث فرهنگی، پتانسیل قابل توجهی برای رشد گردشگری ارائه می‌دهد.

مدل‌های مدیریت توسعه گردشگری چارچوب‌های سیستماتیک را برای برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی ابتکارات گردشگری در زمینه‌های متمایز، به‌ویژه در شهرهای جزیره‌ای مانند جزیره کیش، که در آن وابستگی اقتصادی به گردشگری رایج است، فراهم می‌کند. این مدل‌ها برای سازگاری با ماهیت چندوجهی گردشگری طراحی شده‌اند، جایی که منافع اقتصادی باید با عدالت اجتماعی و نظارت بر محیط‌زیست متعادل شود. در اصل، چنین مدل‌هایی عناصر مختلفی را که شامل همکاری ذینفعان، مدیریت منابع، و بازتاب اجتماعی-فرهنگی می‌شود، با هم ترکیب می‌کنند. با به‌کارگیری این چارچوب‌ها، ذینفعان می‌توانند به‌طور مؤثر پیچیدگی‌های توسعه گردشگری را هدایت کنند و اطمینان حاصل کنند که پروژه‌ها نه تنها از نظر اقتصادی مقرون به‌صرفه هستند، بلکه از نظر اجتماعی مسئولیت‌پذیر و از نظر زیست محیطی سالم هستند (آقاجانی و ازکیا، ۱۳۹۴).

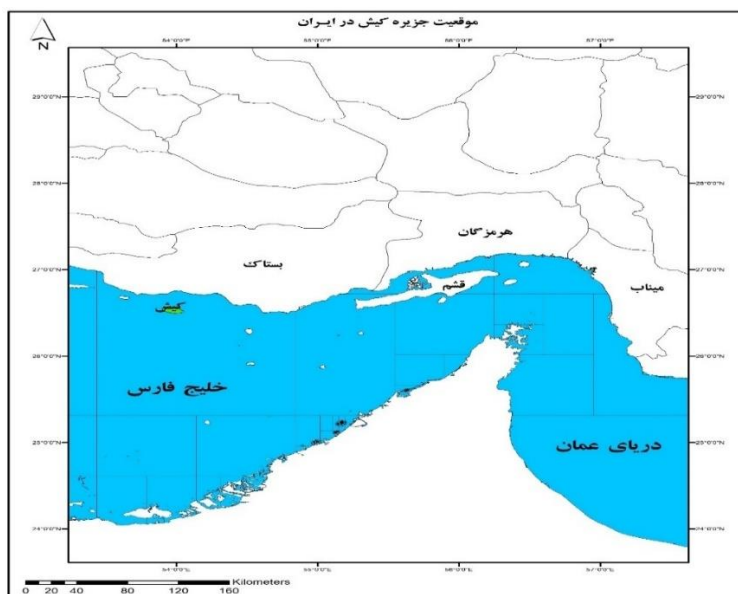
1. TALC

روش پژوهش

این تحقیق از نظر هدف، یک تحقیق توصیفی؛ از نظر نوع داده‌ها، یک تحقیق آمیخته کیفی و کمی؛ از نظر محل اجرا، یک تحقیق میدانی؛ از نظر دوره زمانی، یک تحقیق مقطعی؛ از نظر روش گردآوری اطلاعات، یک تحقیق پیمایشی و از نظر تحلیل داده‌ها، مبتنی بر تکنیک دلفی در بخش کیفی و استفاده از پرسشنامه و مدل معادلات ساختاری در بخش کمی می‌باشد. شیوه اجرای پژوهش به این گونه می‌باشد که پس از مصاحبه با خبرگان در زمینه مربوطه، متغیرهای مدل مفهومی و روابط میان آن‌ها مشخص و مدل مفهومی طراحی گردید. پس از آن پرسشنامه بر اساس متغیرهای موردبررسی و با استفاده از تکنیک دلفی طراحی گردیده و با استفاده از پیش‌آزمون پایایی پرسشنامه موردبررسی قرار گرفته و پس از تأیید، در میان نمونه آماری توزیع گردیده است. جامعه آماری شامل گردشگران، ساکنان محلی و کارشناسان حوزه گردشگری در جزیره کیش است. حجم نمونه برای گروه اول و دوم هر کدام ۳۰۰ نفر و برای گروه سوم، ۵۰ نفر تعیین شده که به روش تصادفی هدفمند انتخاب شده‌اند. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای آماری SPSS و Smart-PLS و تحلیل محتوا مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. همچنین، برای بررسی ارتباطات بین متغیرها از روش‌های همبستگی و معادلات ساختاری استفاده شده است.

محدوده مورد مطالعه

جزیره کیش با ۹۰ کیلومتر مربع مساحت یکی از زیباترین جزایر خلیج فارس است که در ۱۸ کیلومتری کرانه جنوبی ایران بین مختصات جغرافیایی ۵۳ درجه و ۵۳ دقیقه تا ۵۴ درجه و ۴ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ و ۲۶ درجه و ۲۹ دقیقه تا ۲۶ درجه و ۳۵ دقیقه عرض شمالی واقع شده است. طول جزیره کیش ۱۵ کیلومتر در محور شرقی-غربی و پهنای آن ۷ کیلومتر در محور شمالی جنوبی و تقریباً بیضی شکل است. فاصله کیش از راه دریا تا جزیره هندورابی ۲۸ کیلومتر، تا جزیره فارور ۵۵ کیلومتر، تا جزیره سیری ۸۷ کیلومتر، تا جزیره ابوموسی ۱۷۷ کیلومتر، تا قشم ۲۲۵ کیلومتر، تا بندرعباس ۳۰۰ کیلومتر، تا چابهار ۶۷۵ تا بوشهر ۷۴۰ کیلومتر و تا دبی ۲۰۰ کیلومتر فاصله کیش تا تهران از راه هوایی ۱۰۵۲ کیلومتر و از راه زمینی ۱۶۰۰ کیلومتر فاصله کیش تا اصفهان نیز از راه زمینی ۱۲۰۰ کیلومتر است. کیش از طبیعتی زیبا و منحصر به فرد برخوردار است. این جزیره در خلیج فارس با فاصله ۱۸ کیلومتری از سرزمین‌های اصلی قرار گرفته و به همراه بندر چابهار و جزیره قشم در زمره مناطق آزاد ایران می‌باشند. جزیره کیش در میان جزایر ایرانی خلیج فارس، مهم‌ترین و پربازدیدترین کانون گردشگری است (طرح جامع مقصد جزیره کیش، ۱۳۸۴: ۶). کیش به‌عنوان جزیره‌ای کوچک، بدون پیشینه طولانی و پایدار گردشگری، فقط تعداد اندکی جاذبه دارد که به دلیل اهمیت تاریخی و زیبایی طبیعت گردشگران داخلی، خارجی یا حتی ساکنان محلی را به خود جلب می‌کند. جاذبه‌ها و منابع مختلف در چهار گروه طبقه‌بندی شده‌اند: منابع و جاذبه‌های طبیعی، فرهنگی و باستانی، ویژه، تفریحی و ورزشی (شکل ۱).

شکل ۱. موقعیت جزیره کیش در جنوب کشور ایران

یافته‌ها

سنجش کیفیت ابعاد مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش از نظر شهروندان و خبرنگاران گردشگری

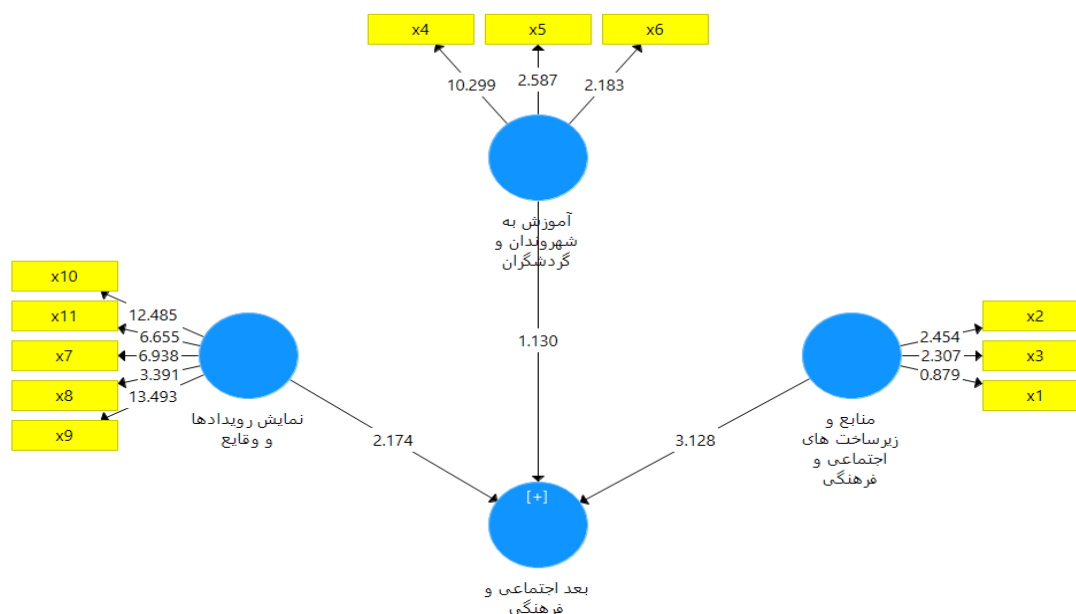
یافته‌های تحقیق بر پنج اصل اساسی متمرکز هستند که شامل بعد اجتماعی و فرهنگی، بعد مدیریتی و زیرساختی، بعد اقتصادی و سرمایه‌ای، بعد محیطی و طبیعی و بعد توسعه سیاسی و اسناد فرادستی می‌باشد. این ابعاد به‌عنوان چارچوب اصلی برای تحلیل داده‌ها و شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های مدیریت گردشگری در جزیره کیش مورد استفاده قرار گرفتند. هر یک از این ابعاد نمایانگر جنبه‌های مختلف گردشگری و تأثیرات آن بر جامعه محلی هستند. در مرحله بعد، محقق به ایجاد جدول خلاصه‌سازی از زمینه‌های سازمان‌دهی شده است. که نشان‌دهنده تجربه مشارکت‌کنندگان از پدیده تحت مطالعه بود. این جدول شامل تم‌هایی است که اطلاعات کلیدی درباره نظرات و تجربیات مشارکت‌کنندگان ارائه می‌دهد. برخی از تم‌ها که به‌خوبی گویای متن نبودند یا نسبت به پدیده تحت بررسی حاشیه‌ای محسوب می‌شدند، کنار گذاشته شدند تا تمرکز بر مضامین اصلی حفظ شود (جدول ۱).

جدول ۱. ابعاد و شاخص‌های مرتبط با الگوی مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش

ابعاد	معیارها	شاخص‌ها
اجتماعی و فرهنگی	منابع و زیرساخت‌های اجتماعی و فرهنگی	- ساخت و تجهیز منابع گردشگری و عناصر فرهنگی مؤثر آن در کیش همچون بوستان‌ها (فضای تفریحی و ورزشی) و فضای سبز، سینما و سالن‌های تئاتر، مجتمع‌های فرهنگی، موزه‌ها، بناهای یادبود، شهربازی، مراکز خرید
	معرفی	- معرفی جاذبه‌های تاریخی (مناطق با معماری تاریخی) و فرهنگی
و	آموزش به شهروندان و گردشگران	- برگزاری جشنواره‌های فرهنگی در کیش و ارائه خدمات و تسهیلات فرهنگی (تئاتر، کنسرت، سینما، گالری‌های هنری، موسیقی، رقص و ...)
	نمایش رویدادها و وقایع فرهنگی	- ادای احترام به سایر مردم
	تقویت حس تعلق به مکان	- معرفی آداب و رسوم و مناسبات فرهنگی
	توجه به تقویت فضاهای شهری جهت ایجاد همبستگی و علایق مشترک انسانی (گره‌ها و میادین اجتماعی و عناصر خاطره‌انگیز، نمایشگاه‌ها، بناهای تاریخی، مراکز تفریحی، موزه‌ها)	- آموزش نحوه برخورد و تعاملات با گردشگران ملی و بین‌المللی و ضرورت توجه به آن به جامعه میزبان
	توجه به تقویت فضاهای شهری جهت ایجاد همبستگی و علایق مشترک انسانی (گره‌ها و میادین اجتماعی و عناصر خاطره‌انگیز، نمایشگاه‌ها، بناهای تاریخی، مراکز تفریحی، موزه‌ها)	- توجه به حیات حادثه‌ای یا واقعه‌ای در کیش (مکان‌های مربوط به حوادث مهم یا افراد مشهور)
	توجه به تقویت فضاهای شهری جهت ایجاد همبستگی و علایق مشترک انسانی (گره‌ها و میادین اجتماعی و عناصر خاطره‌انگیز، نمایشگاه‌ها، بناهای تاریخی، مراکز تفریحی، موزه‌ها)	- تقویت حس تعلق به مکان
	توجه به تقویت فضاهای شهری جهت ایجاد همبستگی و علایق مشترک انسانی (گره‌ها و میادین اجتماعی و عناصر خاطره‌انگیز، نمایشگاه‌ها، بناهای تاریخی، مراکز تفریحی، موزه‌ها)	- تقویت حس تعلق به مکان
	توجه به تقویت فضاهای شهری جهت ایجاد همبستگی و علایق مشترک انسانی (گره‌ها و میادین اجتماعی و عناصر خاطره‌انگیز، نمایشگاه‌ها، بناهای تاریخی، مراکز تفریحی، موزه‌ها)	- تقویت حس تعلق به مکان

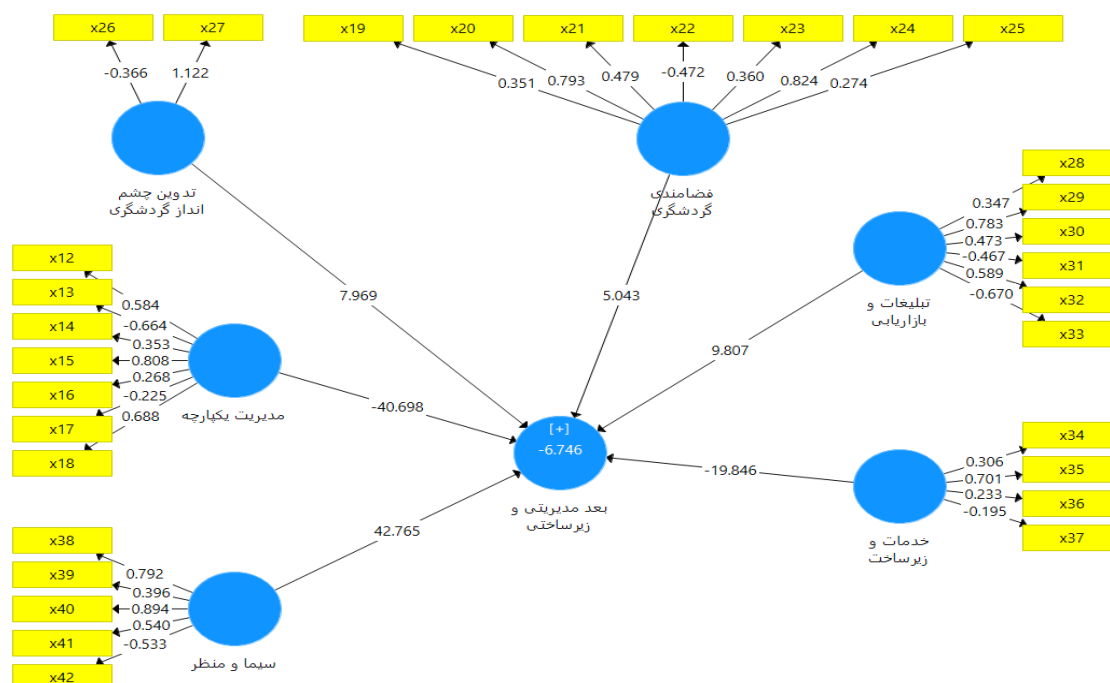
-تلاش در راستای ایجاد و تقویت تصویر و نقشه ذهنی برای شهروندان و گردشگران		
-آگاهی و بینش لازم برای مدیران شهری و گردشگری و برنامه ریزان به منظور ارتقاء امکانات و تسهیلات در کیش		
-برگزاری دوره‌های آموزشی برای فعالان گردشگری و افزایش کارکنان آموزش دیده در بخش گردشگری منطقه		
مدیریت	-هماهنگی میان نهادها و سازمان‌های دست‌اندرکار در امور شهری و گردشگری	
یکپارچه	-دیپلماسی شهری و تلاش مدیران شهری جهت جذب سرمایه‌گذار	
گردشگری	-نظارت بر جزیره کیش و مدیریت داده‌ها در مسائل کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ناشی از حضور گردشگران	
-استراتژی‌ها و برنامه‌های کاربری زمین و توسعه آن با نگاهی به گردشگری در شهر جزیره‌ای کیش		
-رویکرد اجرای قانون در بحث کاربری زمین و پیشگیری از تغییر کاربری زمین و خزش شهری		
-دسترسی به تمامی مناطق مقصد در شهر و نواحی پیرا شهری		
-امکان انتخاب از میان یک سلسله گسترده از فعالیت‌ها در سطح جزیره کیش با توجه به تنوع سلیقه‌ها برای گردشگران		
-ترکیب فعالیت‌ها در رابطه با زمان و فضا (اختلاط کاربری‌ها)		
فضامندی	-همیاری کارکردی میان قابلیت‌های شهری (همه‌شمولی فضای جزیره کیش)	
گردشگری	-رعایت استانداردها و کدهای اصول ساخت‌وساز (خط آسمان، هندسه ساختمان، نما و...) در جهت بهبود منظر شهری	
در جزیره کیش		
-ایجاد و تقویت فعالیت‌های ۲۴ ساعته در قالب فعالیت‌هایی مانند تئاتر، سینما، برپایی نمایشگاه‌ها و... در سطح جزیره کیش		
-بهبود عملکرد فضاهای اقامتی و پذیرایی شامل مهمان‌سراها، بازارها و فروشگاه‌ها و غذا سراها.		
تدوین	-تدوین چشم‌انداز بلندمدت (۲۰ ساله) جزیره کیش با محوریت گردشگری (متناسب با توانمندی‌ها)	
چشم‌انداز	-تدوین سند راهبردی جهت پذیرش گردشگران با انگیزه‌های دیدار دوستان و خویشان، مسافرت‌های تجاری،	
گردشگری	حضور در نمایشگاه‌ها و کنفرانس‌ها، بازدید از میراث فرهنگی، سفرهای مذهبی و تفریحی، حضور در حوادث، خریدهای تفریحی، سفرهای روزانه، دلایل شخصی	
-توجه به اصل رسانه سالاری در دنیای مدرن و بهره‌گیری از رسانه‌های مختلف جهت معرفی شهر در فرایند بازاریابی		
- شکل‌دهی گردشگری مجازی (بازاریابی و تبلیغات در بستر رسانه‌ای)		
تبلیغات و	- میزان نقش وب‌سایت‌ها در معرفی جاذبه‌های شهری (اطلاعات، خدمات موجود در بوستان‌ها، نقشه‌های راهنما و اداره اطلاعات برای راهنمایی گردشگران)	مدیریتی و
بازاریابی	-برنامه‌ریزی جهت برگزاری جشنواره، همایش با ارزش‌گذاری برای جزیره کیش و برند سازی	و
زیرساختی	-تلاش برای بازار سازی، بازاریابی و بازار داری گردشگری در جزیره کیش	
-تلاش جهت بهره‌گیری از توان‌های منحصربه‌فرد شهر جهت برند سازی و معرفی جزیره کیش		
-بهبود کیفیت خدمات به گردشگران و جلب رضایت‌مندی آنان در عرصه گردش، پذیرایی، اقامت، سوغات و ... و		
تقویت مشارکت بخش‌های خصوصی و شهروندان در رفع این نیازها		
خدمات و	- شناخت و بهره‌گیری از ژئومارکتینگ که اطلاعات دقیقی شامل موقعیت جغرافیایی، آدرس، محدوده و منطقه	
زیرساخت	سرویس‌دهی، محل‌های فروش و مسیرهای گردشگری و ... را به گردشگر عرضه کند	
-استفاده از فناوری اطلاعات در زیرساخت‌ها و خدمات شهری		
-تقویت زیرساخت‌های گردشگری (جاذبه‌های طبیعی، اجتماعی و فرهنگی، فضا گذران اوقات فراغت در جزیره کیش و امکانات عرضی در آنان)		
-تقویت مبللمان شهری در جزیره کیش		
- توجه به خوانایی، ترکیب و تنوع در جداره و منظر جزیره کیش (گرافیک محیطی) در راستای جذابیت بصری و زیبایی		
سیما و منظر	-تقویت عناصر سیمای شهر همچون راه، لبه، نشانه و...	
-توجه به الگوی معماری بومی شهر و خط آسمان در جزیره کیش		
-بهره‌گیری از عناصر طبیعی همچون توپوگرافی و شیب در راستای مطلوبیت چشم‌انداز شهری و گردشگری در جزیره کیش		
ایجاد تعادل	-تداوم برنامه‌ریزی جهت تعادل میان عرضه و تقاضای گردشگری	
اقتصادی	-تلاش در راستای ایجاد تعادل بین ذینفعان عرصه گردشگری	
و		
هزینه‌های		
این صنعت		
سرمایه‌ای		
سرمایه‌گذاری	-توسعه قابلیت‌ها، فعالیت‌ها (مکان‌های قابل بازدید مانند: بوستان‌ها مکان‌های تاریخی، گنجینه‌ها (موزه‌ها، آبشار و	

در گردشگری	غیره) جهت تفریح شهری جهت جذب سرمایه‌گذار
جزیره‌ای	- سرمایه‌گذاری داخلی در زمینه احیا و مرمت ابنیه و فضاهاى تاریخی و فرهنگی جاذب گردشگر در جزیره کیش - تنظیم بودجه جزیره کیش جهت زمینه‌سازی حضور سرمایه‌گذار - یکپارچگی اقتصادی با اقتصاد منطقه‌ای و جهانی - برنامه‌ریزی و تداوم کسب‌وکار در حوزه گردشگری جهت رونق اقتصادی جزیره کیش و منطقه - وجود سایت‌های گردشگری مناسب و واگذاری زمین‌های مناسب - تشریک‌مساعی بخش خصوصی و عمومی مدیریت شهری - اعطای تسهیلات جهت سرمایه‌گذاری در عرصه گردشگری - بخشودگی مالیاتی برای سرمایه‌گذاران عرصه گردشگری
پشتیبانی از	- مهارت‌ها و برنامه‌های آموزشی اشتغال در حوزه گردشگری
امرار معاش	- دسترسی به منابع مالی جهت راه‌اندازی کسب‌وکارهای کوچک
جامعه میزبان	- ایجاد فرصت‌های معیشت برای جامعه میزبان - توسعه کسب‌وکار محلی و نوآوری در جزیره کیش با محوریت گردشگری - حمایت‌های شهرداری و میراث فرهنگی از فعالان عرصه گردشگری
بهبود شرایط	جاذبه‌های گردشگری (شهرها متناسب با اقلیم، عملکرد، پیشینه‌های تاریخی، مذهبی و پتانسیل‌های گردشگری)
محیط طبیعی	کشف استعدادها و پتانسیل‌های اقلیمی هر منطقه
و زیست	احیای فضاهاى طبیعی از طریق فعالیت‌های اکوتوریستی و سلامت با محوریت شهرها (دریافت خدمات مکمل از شهر)
محیطی	
	- توجه به ظرفیت تحمل مقصد جهت پیشگیری از خسارت به جامعه میزبان - بهره‌گیری از ظرفیت‌های (بالقوه) گردشگری شهرها و نواحی پیرا شهری - مدیریت اکوسیستم در مقاصد گردشگری
پایداری	- تقویت محیط‌زیست بومی و جلوگیری از هرگونه فعالیتی که منجر به تخریب و تعدی به آن گردد
محیط‌زیست	- مدیریت مخاطرات محیطی، نگهداری و بهبود کیفیت هوا، زمین و آب و کاهش ضایعات - آموزش جهت مدیریت پسماند - تأمین بهداشت و نظافت شهر و نواحی پیرامونی - تأمین ایمنی و جلوگیری از سوانح
محیطی و طبیعی	
	- بهره‌برداری صحیح و معقولانه از منابع طبیعی
حفظ منابع	- توجه به الگوی حمل‌ونقل در اراضی ملی و منابع طبیعی (جنگل، مراتع، ساحل و...) و محدودیت در حضور مداوم و
طبیعی و	مخاطره‌آمیز
قوانین	- تصویب قوانین و ضمانت اجرایی آنان برای حفاظت از منابع محیطی و طبیعی
حمایتی	
	- بهبود روابط خارجی با تأکید بر توسعه گردشگری و سرمایه‌گذاری‌های متقابل در این عرصه - تدوین برنامه مدون ملی و بین‌المللی در عرصه سیاست خارجی - برنامه‌ریزی و تبلیغات در خصوص وجود امنیت در شهرهای کشور برخلاف تبلیغات سوء خارجی در این حوزه - بازتعریف مفهوم گردشگری و فواید آن در مقیاس ملی، منطقه‌ای و شهری برای سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران - سطوح کلان کشور - تعامل ایران با سازمان‌های بین‌المللی گردشگری
توسعه سیاسی	
و روابط	- تقویت جایگاه گردشگری در برنامه‌های پنج‌ساله توسعه کشور
خارجی	- سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌های دولتی از جمله تخصیص طرح جامع گردشگری در پهنه ملی، منطقه‌ای، ناحیه‌ای و شهری
توسعه	- بهبود ساختار سازمانی گردشگری کشور و افزایش سهم بخش گردشگری (به لحاظ بودجه و ...) در ساختار وزارت
سیاسی و	میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری
اسناد	
فراادستی	تدوین اسناد
فراادست	

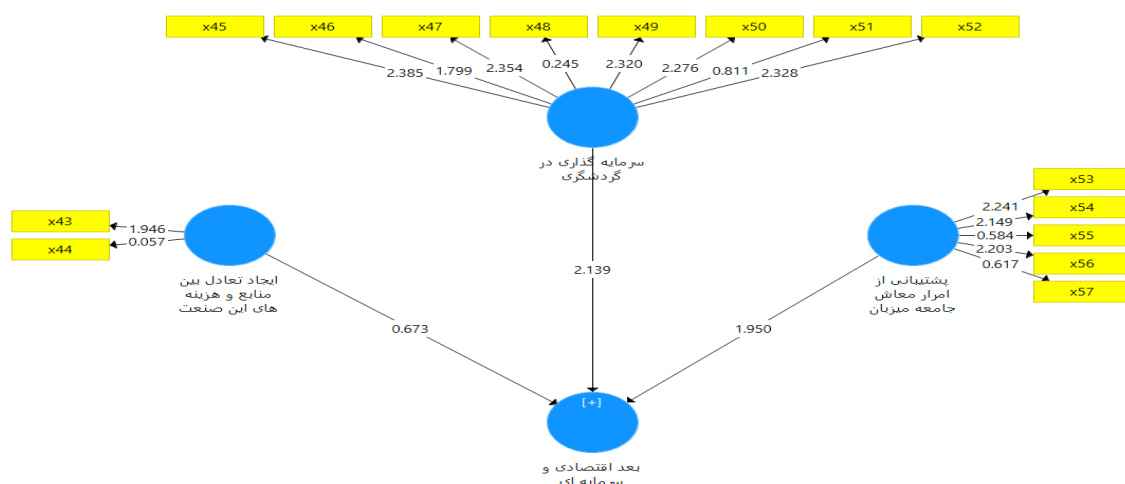
شکل ۲. ضرایب مسیر در مدل مربوط به بعد اجتماعی و فرهنگی گردشگری در جزیره کیش

بعد اجتماعی و فرهنگی یکی از ابعاد کلیدی در مدیریت گردشگری است که تأثیر بسزایی بر تجربه گردشگران و تعاملات آن‌ها با ساکنان محلی دارد. جزیره کیش به عنوان یک مقصد گردشگری محبوب، می‌تواند با بهره‌گیری از این بعد، جذابیت‌های بیشتری برای بازدیدکنندگان ایجاد کند. خبرگان بر این باورند که تقویت ابعاد اجتماعی و فرهنگی می‌تواند به ایجاد فضایی دوستانه و استقبال‌کننده برای گردشگران کمک کند. این امر نه تنها موجب افزایش رضایت گردشگران می‌شود بلکه به تبادل فرهنگی و اجتماعی میان ساکنان و بازدیدکنندگان نیز منجر خواهد شد.

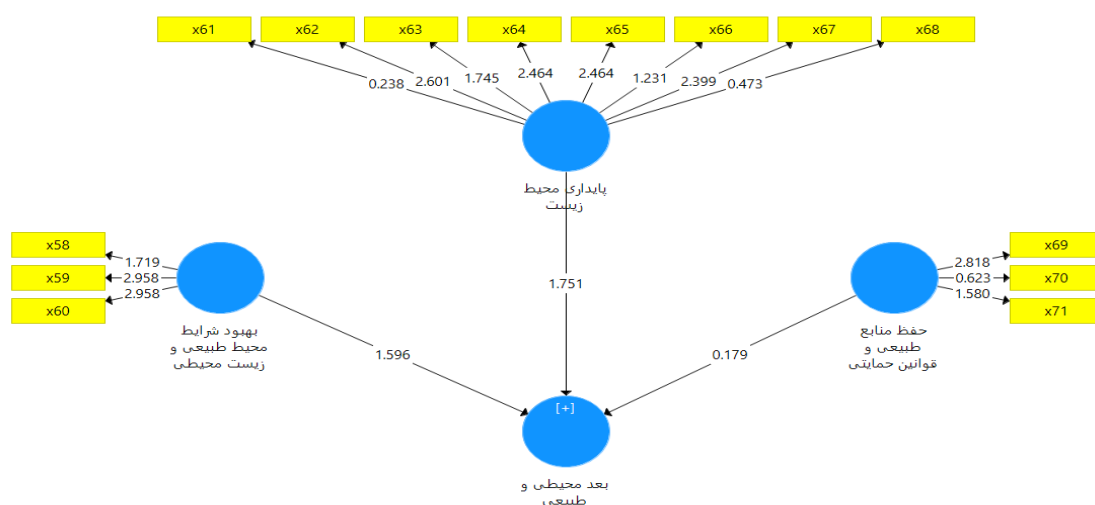
شکل ۳. ضرایب مسیر در مدل مربوط به بعد مدیریتی و زیرساختی گردشگری در جزیره کیش

بعد مدیریتی شامل مجموعه‌ای از سیاست‌ها و برنامه‌های استراتژیک است که می‌تواند بر عملکرد گردشگری تأثیر بگذارد. خبرگان معتقدند که بهبود کیفیت مدیریت در کیش می‌تواند شامل ارتقاء مهارت‌های نیروی انسانی، برنامه‌ریزی دقیق‌تر برای رویدادها و فعالیت‌های گردشگری، و ایجاد هماهنگی بین بخش‌های مختلف باشد. همچنین، سیاست‌گذاری‌های مناسب در زمینه حفظ محیط‌زیست و توسعه پایدار نیز از جمله مواردی است که می‌تواند به جذب بیشتر گردشگران کمک کند. سنجش این ابعاد از طریق نظرسنجی‌ها و مصاحبه‌ها با خبرگان می‌تواند به شفاف‌سازی نیازها و اولویت‌های مدیریتی کمک کند.

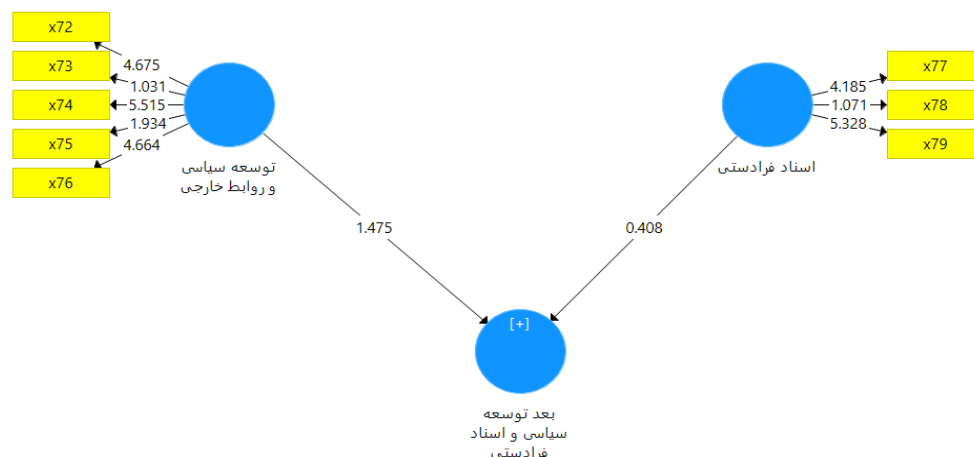
شکل ۴. ضرایب مسیر در مدل مربوط به بعد اقتصادی و سرمایه‌ای گردشگری در جزیره کیش

بعد اقتصادی شامل عواملی نظیر سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، ایجاد مشوق‌های مالی برای بخش خصوصی و بهبود شرایط اقتصادی محلی است. خبرگان تأکید می‌کنند که با اجرای سیاست‌های اقتصادی مناسب، می‌توان جذابیت جزیره کیش را برای گردشگران افزایش داد. به‌عنوان مثال، کاهش هزینه‌های سفر از طریق ارائه تخفیف‌ها و بسته‌های گردشگری می‌تواند موجب افزایش تعداد بازدیدکنندگان شود. همچنین، ایجاد فرصت‌های شغلی برای ساکنان محلی و افزایش درآمدهای حاصل از گردشگری، به بهبود کیفیت زندگی در این منطقه کمک خواهد کرد.

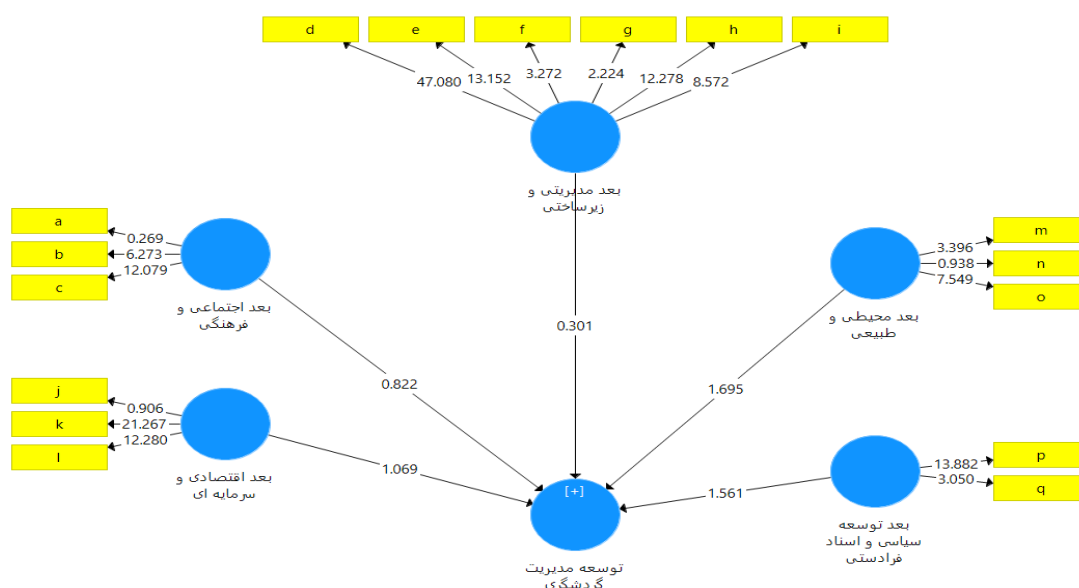
شکل ۵. ضرایب مسیر در مدل مربوط به بعد محیطی و طبیعی گردشگری در جزیره کیش

در حال حاضر، گردشگری کیش با چالش‌هایی نظیر آلودگی محیط‌زیست، کاهش منابع طبیعی و ناپایداری اکوسیستم مواجه است. خبرگان معتقدند که عدم توجه به بعد محیطی می‌تواند به کاهش رضایت گردشگران و در نتیجه کاهش تعداد بازدیدکنندگان منجر شود. به همین دلیل، سنجش وضعیت کنونی گردشگری با در نظر گرفتن ابعاد محیطی و طبیعی ضروری است. این سنجش می‌تواند شامل ارزیابی کیفیت آب، هوا و خاک، همچنین تنوع زیستی جزیره باشد که همگی از عوامل مهم در جذب گردشگران به شمار می‌روند. اجرای برنامه‌های مرتبط با بعد محیطی و طبیعی می‌تواند تأثیرات مثبتی بر وضعیت گردشگری جزیره کیش داشته باشد.

شکل ۶. ضرایب مسیر در مدل مربوط به بعد توسعه سیاسی و اسناد فرادستی گردشگری در جزیره کیش

نتایج حاصل از سنجش وضعیت گردشگری جزیره کیش در صورت اجرای بعد توسعه سیاسی و اسناد فرادستی می‌تواند به تصمیم‌گیرندگان کمک کند تا سیاست‌های مؤثرتری برای ارتقاء صنعت گردشگری تدوین کنند. با توجه به اینکه صنعت گردشگری نقش بسزایی در اقتصاد جزیره دارد، توجه به ابعاد مختلف توسعه سیاسی و اجتماعی می‌تواند به جذب بیشتر گردشگران و سرمایه‌گذاران منجر شود. این فرآیند نه تنها به نفع صنعت گردشگری خواهد بود، بلکه می‌تواند کیفیت زندگی ساکنان محلی را نیز ارتقا دهد و موجب توسعه پایدار جزیره کیش شود.

شکل ۷. ضرایب مسیر در مدل توسعه مدیریت گردشگری در جزیره کیش

سنجش وضعیت گردشگری جزیره کیش در صورت اجرای ابعاد مدیریت توسعه گردشگری نشان می‌دهد که این اقدامات می‌توانند تأثیرات مثبتی بر جذب گردشگر و ارتقاء کیفیت خدمات داشته باشند. نظرات خبرگان در این حوزه می‌تواند به عنوان یک منبع ارزشمند برای تصمیم‌گیرندگان و برنامه‌ریزان استفاده شود تا بتوانند با بهره‌گیری از تجربیات گذشته، آینده‌ای روشن برای صنعت گردشگری جزیره کیش رقم بزنند.

بررسی وضعیت مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش از نظرات شهروندان و گردشگران در این جزیره استفاده شده است که نتایج آن در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. وضعیت مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش

بعد	میانگین نظرات شهروندان	میانگین نظرات گردشگران
اجتماعی و فرهنگی	۲.۲۹۸۷	۲.۸۷۳۵
مدیریتی و زیرساختی	۲.۳۶۴۳	۲.۸۰۶۹
اقتصادی و سرمایه‌ای	۲.۳۴۰۰	۲.۷۷۵۱
محیطی و طبیعی	۲.۳۴۴۲	۲.۸۲۵۶
توسعه سیاسی و اسناد فرادستی	۲.۳۸۸۶	۲.۷۵۶۳

بر اساس جدول شماره ۲ و مطابق با نظرات شهروندان و گردشگران، میانگین ابعاد پنج‌گانه مرتبط با مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش به ترتیب عبارت‌اند از: بعد اجتماعی و فرهنگی (۲.۲۹۸۷) و (۲.۸۷۳۵)؛ بعد مدیریتی و زیرساختی (۲.۳۶۴۳) و (۲.۸۰۶۹)؛ بعد اقتصادی و سرمایه‌ای (۲.۳۴۰۰) و (۲.۷۷۵۱)؛ بعد محیطی و طبیعی (۲.۳۴۴۲) و (۲.۸۲۵۶)؛ و در نهایت بعد توسعه سیاسی و اسناد فرادستی (۲.۳۸۸۶) و (۲.۷۵۶۳).

در بررسی وضعیت مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش، نتایج به‌دست‌آمده از نظرات شهروندان و گردشگران نشان‌دهنده نارضایتی عمومی از ابعاد مختلف این حوزه است. بر اساس میانگین ابعاد پنج‌گانه مرتبط با مدیریت توسعه این موضوع حاکی از آن است که نه تنها گردشگران، بلکه شهروندان محلی نیز احساس رضایت کافی از وضعیت کنونی ندارند و این امر می‌تواند به چالش‌های جدی در جذب گردشگر و ارتقاء کیفیت زندگی ساکنان منجر شود. بعد اجتماعی و فرهنگی با میانگین ۲.۲۹۸۷ (شهروندان) و ۲.۸۷۳۵ (گردشگران) نشان‌دهنده ضعف در تعاملات اجتماعی و فرهنگی میان جامعه محلی و گردشگران است. این کمبود می‌تواند به عدم شناخت متقابل منجر شود و تجربه گردشگران را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین، این وضعیت ممکن است به تضعیف هویت فرهنگی جزیره کیش منجر شود و نیاز به برنامه‌ریزی‌های فرهنگی و اجتماعی مؤثر را نمایان کند. از سوی دیگر، بعد مدیریتی و زیرساختی با میانگین ۲.۳۶۴۳ (شهروندان) و ۲.۸۰۶۹ (گردشگران) نیز وضعیت نامطلوبی را نشان می‌دهد. این موضوع به عدم وجود زیرساخت‌های مناسب برای پذیرش گردشگران و مدیریت مؤثر منابع اشاره دارد. ضعف در این بعد می‌تواند به کاهش کیفیت خدمات و امکانات موجود در جزیره کیش منجر شود و در نتیجه، تجربه گردشگران را تحت تأثیر قرار دهد. بعد اقتصادی و سرمایه‌ای نیز با میانگین ۲.۳۴۰۰ (شهروندان) و ۲.۷۷۵۱ (گردشگران) به‌وضوح بیانگر چالش‌های موجود در زمینه سرمایه‌گذاری و توسعه اقتصادی در صنعت گردشگری است. این وضعیت نشان‌دهنده نیاز به جذب سرمایه‌گذاران و ارائه مشوق‌های لازم برای توسعه پروژه‌های گردشگری است. همچنین، نبود فرصت‌های شغلی مناسب برای ساکنان محلی می‌تواند بر روی رضایت آن‌ها تأثیر منفی بگذارد. در نهایت، بعد محیطی و طبیعی با میانگین ۲.۳۴۴۲ (شهروندان) و ۲.۸۲۵۶ (گردشگران) و بعد توسعه سیاسی و اسناد فرادستی با میانگین ۲.۳۸۸۶ (شهروندان) و ۲.۷۵۶۳ (گردشگران) نیز به‌وضوح نشان‌دهنده چالش‌ها و مشکلات موجود در حفاظت از محیط‌زیست و عدم وجود سیاست‌های مؤثر در زمینه

مدیریت گردشگری هستند. این ابعاد نیازمند توجه ویژه‌ای هستند تا بتوانند بهبود یابند و زمینه‌ساز توسعه پایدار گردشگری در جزیره کیش شوند. به‌طور کلی، نتایج به‌دست‌آمده نشان‌دهنده ضرورت تجدیدنظر در رویکردهای مدیریتی و برنامه‌ریزی برای بهبود وضعیت مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش است. از آنجایی که میانگین این ابعاد هم از نظر شهروندان و هم از نظر گردشگران، پایین‌تر از میان‌نظری محاسبه‌شده است می‌توان گفت که وضعیت مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش در سطح مطلوبی قرار ندارد. بنابراین فرضیه اول پژوهش حاضر، رد می‌گردد.

مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش شامل: رقابت‌پذیری شهر جزیره‌ای کیش، کیفیت خدمات، نگرش گردشگر، هزینه‌های سفر می‌باشد. با توجه به متغیرهایی که در فرضیه دوم پژوهش آمده است، می‌توان گفت که این فرضیه‌ها در دسته ابعاد اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی و سرمایه‌ای موردبررسی در پژوهش حاضر قرارگرفته‌اند. بدین ترتیب دو بعد ۱- اجتماعی و فرهنگی و ۲- اقتصادی و سرمایه‌ای برای این فرضیه در نظر گرفته می‌شود؛ نتایج در جدول شماره ۳ ارائه‌شده است.

جدول ۳. عوامل تأثیرگذار مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش

رتبه	میزان تأثیر	بعد
یک	۳۲.۶۱۴	اجتماعی و فرهنگی
دو	۳۲.۲۲۶	مدیریتی و زیرساختی
پنج	۲۵.۳۵۰	اقتصادی و سرمایه‌ای
سه	۳۰.۳۸۵	محیطی و طبیعی
چهار	۲۷.۲۰۴	توسعه سیاسی و اسناد فرادستی

بر اساس داده‌های ارائه‌شده در جدول شماره ۳، بعد اجتماعی و فرهنگی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های کلیدی در مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش شناخته می‌شود. عواملی نظیر کیفیت خدمات ارائه‌شده به گردشگران و نگرش مثبت یا منفی آن‌ها نسبت به مقصد، نقش مهمی در تجربه کلی گردشگران ایفا می‌کنند. با میانگین تأثیر ۳۲.۶۱۴، این بعد به‌وضوح نشان‌دهنده اهمیت تعاملات اجتماعی و فرهنگی در جذب و حفظ گردشگران است. به‌عبارت‌دیگر، اگر کیفیت خدمات و تجربه اجتماعی گردشگران بهبود یابد، می‌توان انتظار داشت که این امر به افزایش رضایت و وفاداری آن‌ها به جزیره کیش منجر شود. در مقابل، بعد اقتصادی و سرمایه‌ای که شامل عواملی نظیر رقابت‌پذیری شهر و هزینه‌های سفر است، با میانگین تأثیر ۲۵.۳۵۰ کمترین تأثیر را در مدیریت توسعه گردشگری نشان می‌دهد. این موضوع ممکن است به چالش‌هایی که در زمینه جذب سرمایه‌گذاری و ایجاد زیرساخت‌های اقتصادی وجود دارد، اشاره داشته باشد. در واقع، اگرچه اقتصاد و هزینه‌های سفر برای بسیاری از گردشگران مهم هستند، اما به نظر می‌رسد که این عوامل در مقایسه با ابعاد اجتماعی و فرهنگی تأثیر کمتری بر تصمیم‌گیری گردشگران دارند. این نتایج نشان‌دهنده این واقعیت است که مدیریت توسعه گردشگری باید بر روی ارتقاء کیفیت خدمات و بهبود نگرش‌های اجتماعی تمرکز بیشتری داشته باشد. به‌عبارت‌دیگر، لازم است که برنامه‌ریزان و مدیران گردشگری در جزیره کیش توجه بیشتری به بعد اجتماعی و فرهنگی داشته باشند تا بتوانند تجربه مثبت‌تری برای گردشگران فراهم کنند. این امر می‌تواند شامل آموزش کارکنان خدماتی، ارتقاء فرهنگ مهمان‌نوازی و ایجاد برنامه‌های فرهنگی جذاب باشد. با توجه به اینکه فرضیه دوم پژوهش به بررسی تأثیر ابعاد مختلف بر مدیریت توسعه گردشگری پرداخته است، نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که نمی‌توان به‌طور قطعی این فرضیه را تأیید کرد. زیرا اگرچه بعد اجتماعی و فرهنگی تأثیر بیشتری دارد، اما نمی‌توان نقش ابعاد اقتصادی و سرمایه‌ای را نادیده گرفت. این ابعاد نیز می‌توانند در بلندمدت بر روی جذب گردشگر و توسعه پایدار تأثیرگذار باشند. در نهایت، برای

رسیدن به یک مدیریت مؤثر در توسعه گردشگری جزیره کیش، لازم است که تمامی ابعاد موردبررسی قرار گیرند و برنامه‌ریزی‌های جامع و هماهنگی انجام شود. این رویکرد می‌تواند شامل ترکیب استراتژی‌های اقتصادی با توجه به نیازهای اجتماعی و فرهنگی باشد تا به یک توسعه پایدار و متوازن دست یابیم. بنابراین، لازم است که مدیران به بررسی دقیق‌تر این ابعاد بپردازند و اقداماتی را برای بهبود وضعیت کنونی انجام دهند. بدین ترتیب می‌توان گفت که بعد اجتماعی و فرهنگی یعنی عواملی مانند کیفیت خدمات و نگرش گردشگر بیشترین تأثیر (۳۲.۶۱۴) را در مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش داشته و بعد اقتصادی و سرمایه‌ای یعنی عواملی نظیر رقابت‌پذیری شهر جزیره‌ای کیش و همچنین هزینه‌های سفر، نسبت به سایر ابعاد و شاخص‌ها، کمترین تأثیر (۲۵.۳۵۰) را در مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش داشته‌اند. بنابراین نمی‌توان گفت که فرضیه دوم پژوهش، قطعاً مورد تأیید می‌باشد.

جدول ۴. ارتباط میان مؤلفه‌های مدیریت توسعه گردشگری در شهر جزیره‌ای کیش

ابعاد	اجتماعی و فرهنگی	مدیریتی و زیرساختی	اقتصادی و سرمایه‌ای	محیطی و طبیعی	توسعه سیاسی و اسناد فرادستی
اجتماعی و فرهنگی	۱	۰.۹۲۷	۰.۸۴۳	۰.۸۰۹	۰.۶۳۸
مدیریتی و زیرساختی	۰.۹۲۷	۱	۰.۶۴۸	۰.۹۳۱	۰.۶۹۷
اقتصادی و سرمایه‌ای	۰.۸۴۳	۰.۶۴۸	۱	۰.۵۲۵	۰.۳۹۵
محیطی و طبیعی	۰.۸۰۹	۰.۹۳۱	۰.۵۲۵	۱	۰.۴۷۴
توسعه سیاسی و اسناد فرادستی	۰.۶۳۸	۰.۶۹۷	۰.۳۹۵	۰.۴۷۴	۱

جدول ۴ ارائه‌شده نشان‌دهنده روابط بین ابعاد مختلف مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش است. این ابعاد شامل اجتماعی و فرهنگی، مدیریتی و زیرساختی، اقتصادی و سرمایه‌ای، محیطی و طبیعی، و توسعه سیاسی و اسناد فرادستی هستند. بررسی این روابط می‌تواند به درک بهتر از چگونگی تأثیرگذاری هر بعد بر دیگر ابعاد و در نهایت بر توسعه گردشگری کمک کند. بعد اجتماعی و فرهنگی: بعد اجتماعی و فرهنگی با بالاترین همبستگی (۰.۹۲۷) با بعد مدیریتی و زیرساختی ارتباط دارد. این نشان می‌دهد که کیفیت خدمات اجتماعی و فرهنگی می‌تواند به‌طور مستقیم بر مدیریت و زیرساخت‌های گردشگری تأثیر بگذارد. به عبارتی، اگر زیرساخت‌های اجتماعی مانند مراکز فرهنگی و تفریحی بهبود یابند، این امر می‌تواند بر تجربه گردشگران تأثیر مثبت بگذارد و در نتیجه به افزایش تعداد بازدیدکنندگان منجر شود. بعد مدیریتی و زیرساختی: بعد مدیریتی و زیرساختی همچنین با بعد محیطی و طبیعی (۰.۹۳۱) ارتباط قوی دارد. این موضوع نشان‌دهنده اهمیت وجود زیرساخت‌های مناسب برای حفظ و نگهداری محیط طبیعی است. به‌عنوان مثال، وجود زیرساخت‌های مناسب برای حفاظت از منابع طبیعی می‌تواند به توسعه پایدار گردشگری کمک کند و از آسیب به محیط‌زیست جلوگیری کند. بعد اقتصادی و سرمایه‌ای: بعد اقتصادی و سرمایه‌ای نیز با بعد اجتماعی و فرهنگی (۰.۸۴۳) رابطه معناداری دارد. این بدان معناست که وضعیت اقتصادی جزیره کیش می‌تواند بر کیفیت خدمات اجتماعی و فرهنگی تأثیر بگذارد. به عبارتی، اگر سرمایه‌گذاری‌های بیشتری در بخش‌های اجتماعی و فرهنگی صورت گیرد، می‌توان انتظار داشت که تجربه گردشگران بهبود یابد و در نتیجه درآمدهای اقتصادی افزایش یابد. بعد محیطی و طبیعی: بعد محیطی و طبیعی با بعد اقتصادی و سرمایه‌ای (۰.۵۲۵) نشان می‌دهد که حفظ محیط‌زیست می‌تواند به جذب سرمایه‌گذاری‌های بیشتر در حوزه گردشگری منجر شود. به عبارت دیگر، اگر جزیره کیش بتواند منابع طبیعی خود را حفظ کند، این امر می‌تواند به‌عنوان یک مزیت رقابتی در جذب گردشگران عمل کند و در نتیجه به رشد اقتصادی کمک کند. توسعه سیاسی و اسناد فرادستی: بعد توسعه سیاسی و اسناد فرادستی نیز با بعد مدیریتی و زیرساختی (۰.۶۹۷) ارتباط دارد. این رابطه نشان‌دهنده اهمیت وجود سیاست‌ها و قوانین مناسب برای مدیریت مؤثر زیرساخت‌ها است. به عبارتی، وجود اسناد فرادستی می‌تواند به ایجاد چارچوب‌های قانونی لازم برای توسعه گردشگری کمک کند و از این طریق تأثیر مثبتی

بر مدیریت زیرساخت‌ها بگذارد. همبستگی کلی میان ابعاد: به‌طورکلی، همبستگی‌های موجود در جدول نشان‌دهنده این است که تمامی ابعاد مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش به یکدیگر وابسته هستند. این وابستگی متقابل نشان می‌دهد که تغییر در یکی از ابعاد می‌تواند تأثیرات قابل‌توجهی بر دیگر ابعاد داشته باشد. بنابراین، برنامه‌ریزی برای توسعه گردشگری باید به‌صورت جامع و هماهنگ انجام شود.

بحث

نتایج این پژوهش نشان‌دهنده تأثیرات متقابل و پیچیده ابعاد مختلف مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش است. تحلیل داده‌ها بیانگر این است که بعد اجتماعی و فرهنگی به‌عنوان یکی از ارکان کلیدی در توسعه گردشگری شناخته می‌شود. بهبود خدمات اجتماعی و فرهنگی، مانند برگزاری رویدادهای فرهنگی و هنری، می‌تواند تجربه گردشگران را بهبود بخشد و در نتیجه موجب افزایش جذابیت جزیره برای بازدیدکنندگان شود. این یافته‌ها نشان می‌دهند که توجه به نیازها و خواسته‌های فرهنگی گردشگران می‌تواند به جذب بیشتر آن‌ها کمک کند. علاوه بر بعد اجتماعی و فرهنگی، نتایج نشان می‌دهد که بعد محیطی و طبیعی نیز نقش بسزایی در موفقیت مدیریت گردشگری ایفا می‌کند. وجود زیرساخت‌های مناسب برای حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست، نه تنها به حفظ زیبایی‌های طبیعی جزیره کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به‌عنوان یک عامل مهم در جذب گردشگران عمل کند. به‌ویژه در جزیره کیش که منابع طبیعی و مناظر بکر آن از جاذبه‌های اصلی گردشگری به شمار می‌روند، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های محیطی ضروری به نظر می‌رسد تا از این منابع به‌طور پایدار بهره‌برداری شود. در نهایت، نتایج پژوهش تأکید می‌کند که ابعاد اقتصادی و سرمایه‌ای نیز تحت تأثیر ابعاد اجتماعی و فرهنگی قرار دارند. افزایش سرمایه‌گذاری در بخش‌های اجتماعی و فرهنگی می‌تواند به رشد اقتصادی و افزایش درآمدهای گردشگری منجر شود. بنابراین، برای دستیابی به توسعه پایدار در صنعت گردشگری جزیره کیش، لازم است که تمامی ابعاد به‌طور هم‌زمان موردتوجه قرار گیرند و سیاست‌ها به گونه‌ای طراحی شوند که روابط متقابل بین این ابعاد را در نظر بگیرند. این رویکرد جامع می‌تواند به ایجاد یک مدل مدیریتی مؤثر و پایدار برای توسعه گردشگری در جزیره کیش کمک کند. مدیریت توسعه گردشگری در جزایر نیازمند یک الگوی جامع و یکپارچه است که بتواند به بهینه‌سازی منابع و جذب گردشگر کمک کند. این الگو باید به‌گونه‌ای طراحی شود که ضمن حفظ محیط‌زیست، نیازهای اقتصادی و اجتماعی جامعه محلی را نیز تأمین کند. هدف این الگو، ارائه راهکارهایی برای توسعه پایدار گردشگری در جزیره کیش است.

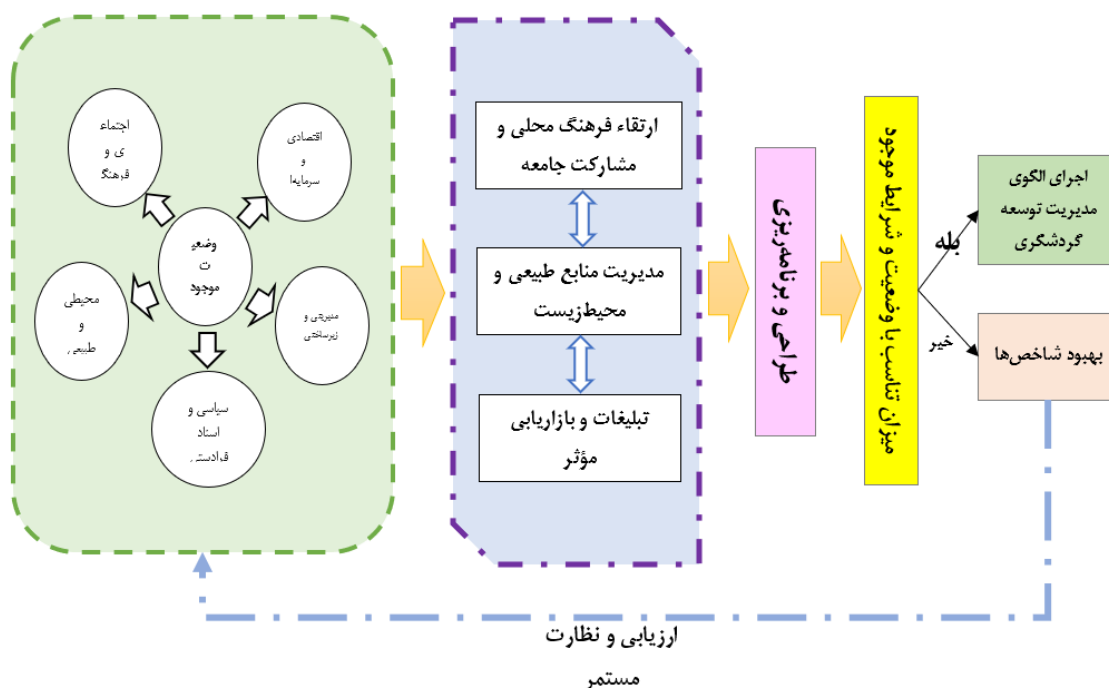
این تحلیل شامل بررسی زیرساخت‌ها، جاذبه‌های گردشگری، خدمات موجود، و نقاط قوت و ضعف موجود در صنعت گردشگری جزیره است. همچنین، نظرسنجی از گردشگران و ساکنان محلی می‌تواند به شناسایی نیازها و انتظارات آن‌ها کمک کند. الگوی پیشنهادی شامل چند مؤلفه کلیدی است: توسعه زیرساخت‌های گردشگری؛ ارتقاء فرهنگ محلی و مشارکت جامعه؛ بازاریابی و تبلیغات مؤثر؛ ارزیابی و نظارت مستمر بر عملکرد. هر یک از این مؤلفه‌ها باید به‌طور هم‌زمان و هماهنگ پیش بروند. حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست یکی از ارکان اصلی الگوی مدیریت گردشگری است. این بخش شامل تدوین سیاست‌ها و برنامه‌هایی برای کاهش اثرات منفی گردشگری بر اکوسیستم جزیره، حفاظت از سواحل و تنوع زیستی، و ترویج گردشگری پایدار می‌باشد. استفاده از فناوری‌های نوین برای نظارت بر محیط‌زیست نیز توصیه می‌شود. توسعه زیرساخت‌های مناسب از جمله هتل‌ها، رستوران‌ها، حمل‌ونقل عمومی و امکانات تفریحی ضروری است. این زیرساخت‌ها باید با توجه به نیازهای گردشگران و ساکنان محلی طراحی شوند تا تجربه‌ای مثبت برای همه فراهم

کنند. همچنین، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های دیجیتال مانند وبسایت‌ها و اپلیکیشن‌های موبایل می‌تواند به جذب بیشتر گردشگران کمک کند.

مشارکت جامعه محلی در فرآیندهای تصمیم‌گیری و اجرای پروژه‌های گردشگری بسیار مهم است. این مشارکت می‌تواند از طریق آموزش، کارگاه‌ها و نشست‌های عمومی تحقق یابد. همچنین، ترویج فرهنگ محلی و صنایع‌دستی می‌تواند به جذب گردشگران کمک کرده و درآمدزایی برای ساکنان محلی را افزایش دهد. استراتژی‌های بازاریابی باید متناسب با جاذبه‌های منحصربه‌فرد جزیره کیش طراحی شوند. استفاده از رسانه‌های اجتماعی، همکاری با آژانس‌های مسافرتی و برگزاری رویدادهای فرهنگی می‌تواند به افزایش شناخت جهانی از جزیره کمک کند. همچنین، ایجاد بسته‌های ویژه گردشگری برای جذب گردشگران در فصول مختلف سال پیشنهاد می‌شود.

نتیجه‌گیری

بر اساس مقوله‌ها و مضامین شناسایی‌شده، یک الگوی جامع برای مدیریت گردشگری در جزیره کیش طراحی و ارائه شده است که این الگو شامل مجموعه‌ای از توصیه‌ها و راهکارهای عملی است که هدف آن ارتقاء کیفیت مدیریت گردشگری در این منطقه است. با توجه به ویژگی‌های خاص جزیره کیش، این الگو می‌تواند به عنوان یک نقشه راه برای بهبود زیرساخت‌ها، خدمات و تجربه گردشگران عمل کند. توصیه‌ها و راهکارهای مطرح‌شده در این الگو شامل بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل و اقامت، حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی، توسعه برنامه‌های آموزشی برای نیروی انسانی، و اجرای کمپین‌های بازاریابی مؤثر است. همچنین، این الگو بر اهمیت پایش و ارزیابی مستمر خدمات تأکید دارد تا بتوان بهبودهای لازم را در راستای توسعه پایدار گردشگری در جزیره کیش ایجاد کرد (شکل ۸).

شکل ۸. الگوی مدیریت توسعه گردشگری در شهرهای جزیره‌ای (مطالعه موردی جزیره کیش)

نتایج تحقیق حاضر با پژوهش‌های دیگر در زمینه مدیریت توسعه گردشگری در جزیره کیش همسویی و عدم همسویی‌هایی دارد. در تحقیق پوراحمد و همکاران (۱۴۰۳) به وضعیت ناپایداری متغیرها و نیاز به مدیریت کارآمد، مشارکت مردمی و اشتغال‌زایی اشاره شده که با تأکید مقاله حاضر بر اهمیت مدیریت و مشارکت جامعه محلی همخوانی دارد. همچنین این تحقیق به سناریوهای مختلف برای توسعه پایدار پرداخته است که با تمرکز ما بر روی یک الگوی مدیریتی جامع متفاوت است. میرابی و همکاران (۱۴۰۳) نیز به عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی در توسعه گردشگری اشاره کرده‌اند و نیاز به استراتژی و برنامه‌ریزی را مطرح کرده‌اند که با تأکید مقاله حاضر بر زیرساخت‌ها و برنامه‌ریزی همخوانی دارد، هرچند که تمرکز این تحقیق بر روی جزیره قشم است. رجبی و همکاران (۱۴۰۳) تأثیرگذاری شاخص‌های اقلیمی و جهانی شدن بر گردشگری را بررسی کرده‌اند که از این منظر با تأکید مقاله حاضر بر عوامل محیطی و زیرساختی همسویی دارد، اما تحقیق حاضر بیشتر بر روی مدیریت و مشارکت جامعه محلی متمرکز است. همچنین، نتایج تحقیق گراه، دیموسکی و پترلین (۲۰۲۰) به نیاز به پایداری اجتماعی، زیست‌محیطی و اقتصادی و ادغام توسعه پایدار شهری و گردشگری اشاره دارد که با تأکید مقاله حاضر بر پایداری و مشارکت جامعه همخوانی دارد، درحالی‌که تمرکز پژوهش حاضر بر روی یک الگوی مدیریتی خاص برای جزیره کیش است. در نهایت، کیشی (۲۰۱۹) به استراتژی‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی در گردشگری تأکید کرده که با تأکید مقاله حاضر بر رویکردهای جامع برای توسعه پایدار همسویی دارد، اما تحقیق کیشی بیشتر بر روی رویکردهای استراتژیک و روش‌های AHP متمرکز است. به‌طور کلی، نتایج مقاله حاضر با بسیاری از پژوهش‌های دیگر همسویی دارد، به‌ویژه در زمینه اهمیت مدیریت، مشارکت جامعه محلی و پایداری، درحالی‌که تمرکز بر جنبه‌های خاص هر پژوهش، تفاوت‌هایی در نتایج و رویکردها ایجاد کرده است. در پایان پیشنهادهایی برای پژوهش‌های بعدی مطرح می‌شود

۱. تحلیل SWOT گردشگری کیش: تحقیق در مورد نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای گردشگری در جزیره کیش. این تحلیل می‌تواند به شناسایی زمینه‌های بهبود و توسعه کمک کند.
۲. بررسی تأثیرات اجتماعی و فرهنگی گردشگری: مطالعه تأثیرات اجتماعی و فرهنگی گردشگری بر جامعه محلی جزیره کیش، از جمله تغییرات در سبک زندگی، فرهنگ و هویت محلی.
۳. ارزیابی تأثیرات اقتصادی گردشگری: تحقیق در مورد تأثیرات اقتصادی گردشگری بر اقتصاد محلی، شامل درآمدزایی، اشتغال‌زایی و اثرات بر روی کسب‌وکارهای محلی.
۴. بررسی مدل‌های موفق مدیریت گردشگری: مطالعه مدل‌های موفق مدیریت گردشگری در دیگر جزایر جهان و تطبیق آن‌ها با شرایط جزیره کیش. این تحقیق می‌تواند به شناسایی بهترین شیوه‌ها کمک کند.
۵. ارزیابی پایداری محیطی: تحقیق در مورد تأثیرات زیست‌محیطی گردشگری بر اکوسیستم جزیره کیش و ارائه راهکارهایی برای کاهش این تأثیرات.

حامی مالی

بنا به اظهار نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافعی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به‌ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقاله را انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- آقاجانی، حمید و ازکیا، مصطفی. (۱۳۹۴). تحلیل جامعه‌شناختی تأثیرات صنعت گردشگری بر توسعه منطقه‌ای استان گیلان (مورد مطالعه: شهرستان رشت). *مطالعات توسعه اجتماعی/ایران*، ۷(۴)، ۲۸-۷.
- بهمنی، پریسا و نامیان، فرشید. (۱۳۹۸). شناسایی و بررسی عوامل تأثیرگذار بر گردشگری در ایران. *فصلنامه برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۸(۳۰)، ۱۹۵-۲۱۲.
- پازکی، معصومه. (۱۴۰۱). نقش پیشران‌های انسانی کارآفرینی گردشگری در توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: روستاهای دهستان فیلستان). *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۲۶(۷۹)، ۶۱-۷۷. doi: 10.22034/gp.2021.44892.2801
- پورقربان، شیوا؛ پوراحمد، احمد؛ دربان آستانه، علیرضا و زنگنه شهرکی، سعید. (۱۴۰۳). آینده‌پژوهی توسعه فضایی - راهبردی گردشگری شهری جزیره کیش با رویکرد توسعه پایدار. *مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی*، ۵(۱)، ۱۷-۳۷.
- پیرمردیان، زهرا؛ کلانتری خلیل‌آباد، حسین و شمس‌الدینی، علی. (۱۳۹۸). تحلیل سازمان‌های مردم‌نهاد و نقش آن‌ها در افزایش ظرفیت توسعه گردشگری شهر یزد. *فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، ۱۱(۴)، ۴۴۴-۴۴۹.
- حقی، محمدرضا و حیدرزاده، احسان. (۱۴۰۱). راهبردهای ارتقا ظرفیت گردشگری شهرهای ساحلی مطالعه موردی: شهر بوشهر. *مجله گردشگری شهری*، ۹(۴)، ۸۷-۱۰۳. <http://doi.org/10.22059/JUT.2022.314727.860>
- رجبی، ناصر؛ میرابی، وحید رضا و مرادی شهدادی، خسرو. (۱۴۰۳). ارائه الگوی اکوتوریسم و توسعه گردشگری پایدار با تأکید بر ارزیابی و توسعه اقتصادی جزیره قشم. *فصلنامه ارزش‌آفرینی در مدیریت کسب‌وکار*، ۴(۳)، ۲۷-۵۱. <https://doi.org/10.22034/jvcbm.2024.431446.1277>
- رسولی، سیدحسین، رجبی، آریتا و متولی، صدرالدین (۱۴۰۳). تبیین الگوی گردشگری با محوریت توسعه منطقه‌ای (مورد مطالعه: شهر ساری)، *مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، ۲۲(۲)، ۴۷. ۱۳۹-۱۷۰. <https://doi.org/10.22067/jgrd.2023.85239.1357>
- سازمان جهانی گردشگری سازمان ملل متحد (UNWTO). (۲۰۱۷) گردشگری پایدار برگرفته از <https://www.unwto.org/sustainable-development>
- سقائی، محسن؛ امینی نژاد، غلامرضا و صبوحی، غلامرضا. (۱۳۹۹). بررسی توانمندی‌های گردشگری شهر ساحلی بوشهر بر اساس مدل سوات و تاپسیس. *جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی*، ۲۷(۱)، ۱۰۳-۱۳۰. doi: 10.22108/gep.2016.21359
- فرزود، مریم. دانه‌کار، افشین. زاهدی امیری، قوام‌الدین (۱۳۹۸). تبیین معیارها و شاخص‌های مدیریت گردشگری پایدار مطالعه نمونه: جنگل‌های مانگرو حوزه خمیر و قشم. *برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۵(۱۷)، ۱۶۹-۱۹۴.

References

- Aghajani, H., & Ozkia, M. (2015). A sociological analysis of the impacts of the tourism industry on regional development in Gilan province (Case study: Rasht County). *Iranian Journal of Social Development Studies*, 7(4), 7-28. SID. [In Persian]
- Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571. doi:10.1093/jopart/mum032
- Aquino, Richard S. Porter, Brooke A. (2022). Tourism in the Philippines Through the Gaze of Communities, Hosts and Guests, In book: *Tourism in the Philippines*, DOI: 10.1007/978-981-19-4013-2_1
- Farzood, M., Danakaar, A., & Zahedi Amiri, Ghavamolldin. (2019). Explanation of criteria and indices for sustainable tourism management: A case study of mangrove forests in Khormeer and Qeshm. *Tourism Planning and Development*, 5(17), 169-194. [In Persian]

- Grah, B., Dimovski, V., & Peterlin, J. (2020). Managing Sustainable Urban Tourism Development: The Case of Ljubljana, www.mdpi.com/journal/sustainability.
- Haghi, M. R., & Heidarzadeh, E. (2022), Strategies for Enhancing the Tourism Capacity of Coastal Cities: A Case Study of Bushehr City. *Journal of Urban Tourism*, 9(4), 87-103. <http://doi.org/10.22059/JUT.2022.314727.860> [In Persian]
- Kisi, N. (2019). A Strategic Approach to Sustainable Tourism Development Using the A'WOT Hybrid Method: A Case Study of Zonguldak, Turkey, www.mdpi.com/journal/sustainability.
- Pazki, M. (2022). The role of human-driven tourism entrepreneurship in sustainable rural development (Case study: Villages in the Dastan-e Filestan). *Geography and Planning*, 26(79), 77-61. doi: 10.22034/gp.2021.44892.2801 [In Persian]
- Pir Moradian, Z., Kalantari Khalil Abad, H, & Shams Aldini, A. (2019). Analysis of NGOs and their role in increasing the capacity for tourism development in Yazd city. *Journal of New Perspectives in Human Geography*, 11(4), 464-449. [In Persian]
- Pourghorban, S., Pourahmad, A., Darban Astaneh, A., & Zanganeh Shahroki, S. (2024). Foresight of spatial-strategic development of urban tourism in Kish Island with a sustainable development approach. *Coastal Geographical Studies*, 5(1), 17-37. [In Persian]
- Rajabi, N., Mirabi, V., & Moradi Shahdadi, K. (2024). Presenting a model of ecotourism and sustainable tourism development with emphasis on currency acquisition and economic development of Qeshm Island. *Value creation quarterly in business management*, (3)4, 51-27. <https://doi.org/10.22034/jvcbm.2024.431446.1277>. [In Persian].
- Rasouli, S.H, Rajabi, A & Motevali, S. (2024), Explaining the model of tourism based on regional development (case study: Sari city). *Journal of Geography and Regional Development*, 22 (2), 139-170. <https://doi.org/10.22067/jgrd.2023.85239.1357>. [In Persian].
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2013). Sustainable Tourism. Retrieved from <https://www.unwto.org/sustainable-development>